

Tizenkilencedik Nemzetközi Nyelvészeti Olimpia

Castletown (Man sziget), 2022. július 25.–29.

Az egyéni verseny feladatai

A megoldások kiírásának szabályai

Ne másolja le a feladatokat! Írja le minden feladat megoldását külön lap(ok)ra! Minden lapra írja rá a feladat számát és a vezetéknevét! Máskülönben a munkája nem értékelhető.

Hacsak mást nem adunk meg, le kell írnia az adatokban felfedezett mintákat vagy szabályokat. Ellenkező esetben a megoldás nem kap teljes értékelést.

1. Feladat (20 pont) Adott az ubih 'adni' ige néhány alakja valamint fordításuk magyarra:

1.	wəš't^wən	—	<i>mi adunk téged neki</i>
2.	sawt^wən	—	<i>te adsz engem nekik</i>
3.	awəst^wən	—	<i>én adom őket neked</i>
4.	wəsənət^wən	—	<i>ők adnak téged nekem</i>
5.	š^wəst^wən	—	<i>én adlak benneteket neki</i>
6.	š^want^wən	—	<i>ő ad bennünket nekik</i>
7.	awəš't^wən	—	<i>mi adjuk őt neked</i>
8.	səš^wənt^wən	—	<i>ő ad engem nektek</i>
9.	aš^wəst^wən	—	<i>én adom őt nektek</i>

(a) A fenti kilenc forma közül az utolsó valójában kétféleképpen fordítható magyarra. Mi a másik fordítása?

(b) Fordítsa le magyarra:

10. **aš^wənt^wən**
11. **səš^wt^wən**
12. **š^wəwənət^wən**

(c) Fordítsa le ubih nyelvre:

13. *ők adnak benneteket nekem*
14. *ti adjátok őt nekem*
15. *te adsz bennünket neki*
16. *mi adunk téged nekik*
17. *ő adja őket nekünk*

△ Az ubih nyelv az abház-adige családkhoz tartozik. 1864-ig több tízezen beszélték a jelenlegi oroszországi Szocsi város környékén. Tevfik Esenç, akit az ubih nyelv utolsó teljesen jártas anyanyelvi beszélőjének tartottak, 1992-ban halt meg Törökországban.

ə magánhangzó; š^w, š^w, t^w mássalhangzók.

—Pjotr Arkadjev

2. Feladat (20 pont) Adottak szavak alabama nyelven valamint fordításuk magyarra véletlenszerű sorrendben:

1. achánnàaka	8. atanayli	15. kawàłłi	22. łómbafka
2. achanni	9. atánnayka	16. łilka	23. łombi
3. ahamatli	10. atanni	17. łipka	24. łòmka
4. ahámmatka	11. bàalka	18. łilaffi	25. sibapli
5. apòotka	12. balàali	19. łipli	26. simbi
6. apotòoli	13. balli	20. łippiika	
7. apóttòoka	14. incháfàaka	21. łobaffi	

A. (egy) kettétör	N. (többet) nekitámaszt
B. (többet) lefektet	O. lyukakat csinál
C. (többet) beburkol	P. lyukat csinál
D. (egy) melléje rak	Q. fejenáll
E. (többet) feje tetejére állít	R. (vmi) szétszór, (vmiket) szétszór
F. több helyen meg van tépve, szét vannak tépve	S. mellette vannak
G. nekitámaszkodik	T. (egy) kettétép
H. fejenállnak	U. egye van
I. mellette van	V. (egy) lefektet
J. lyukai vannak, lyukaik vannak	W. lyuka van
K. be van burkolva	X. lehúzza a kérget
L. fekszenek	Y. lehúz egy csíkot
M. szétszórva van, szétszórva vannak	Z. (egy) beburkol

(a) Találja meg a helyes megfeleléseket!

(b) Fordítsa le magyarra:

27. **bállàaka**
28. **inchafàali**
29. **kawwi**

Ezek egyikének két lehetséges fordítása van. Adja meg mind a kettőt!

(c) Fordítsa le alabama nyelvre:

30. (egy) több helyen tép
31. ketté van tépve
32. (egy) feje tetejére állít
33. (egy) nekitámaszt

(d) A (c)-re adott válasz egyik alabamai szava máshogy is lefordítható magyarra. Melyik és hogyan?

△ Az alabama nyelv a muszkogea családhoz tartozik. Körülbelül 360 ember beszéli az USA Texas államában levő Alabama-Coushatta rezervátumban.

ch = cs. **ł** egyfajta zöngétlen *l*. Egy betű megkettőzése hosszúságot jelez. A ' jel a magas tónust jelöli. A ` jel az ereszkedő tónust jelöli.

—Iván Derzsanszki

3. Feladat (20 pont) Adottak mondatok n|uuki nyelven valamint fordításuk magyarra:

1. †oo ŋ i ŋ	— <i>Lát engem a férfi?</i>
2. g a !aukea ŋ ŋ ŋ	— <i>Félsz tőlem?</i>
3. cuu xae a †?ii ŋ a	— <i>Kire gondolsz?</i>
4. u ãu ke u qhõŋo	— <i>A fivérek nem táncol.</i>
5. janasa xae †qheeke	— <i>A tolvaj énekel? (≡ A tolvaj az, aki énekel?)</i>
6. ŋ ŋ si s̄isen ŋ !haeke	— <i>Fogok dolgozni holnap?</i>
7. †hun ke !aukea ŋ g i	— <i>A kutya fél tőlünk.</i>
8. na u †?ii ŋ g a xaŋki	— <i>Nem gondolok az anyádra.</i>
9. g i aŋki si qhõŋo ŋ g ari	— <i>Fog táncolni Upingtonban az apánk?</i>
10. kija xae †oo s̄isen ŋ a	— <i>Hol dolgozik a férfi?</i>
11. g a ŋ i a ŋ ŋ	— <i>Látod a házadat?</i>
12. ŋ ŋ xae a !?ai	— <i>Engem hívsz? (≡ Én vagyok az, akit hívsz?)</i>
13. u kee eeki †?ii ŋ a	— <i>Rátok gondol a nő. (≡ Ti vagytok azok, akikre gondol a nő.)</i>
14. a xaŋki ke kacuu?i ŋ g a ts'aa?a ŋ	— <i>Az anyád azt kérdezi, hogy kedvelsz-e engem.</i>
15. kama ja xae ŋ si ŋ i u ŋ a	— <i>Mikor foglak látni benneteket?</i>
16. ŋ !uu ke kacuu?i ŋ ŋ ŋ si †qheeke ŋ !haeke	— <i>A nagyapám azt kérdezi, hogy fogok-e énekelni holnap.</i>

(a) Fordítsa le magyarra:

17. na kacuu?i ŋ g|u xae ŋ !uu !?ai
18. na ||u si s̄isen ŋ g|ari
19. |eeki ke !aukea ŋ ŋ|ŋ †hun
20. ŋ kee si !?ai a
21. cuu xae u ŋ|i
22. cuu xae ts'aa?a ŋ

(b) Fordítsa le n|uuki nyelvre:

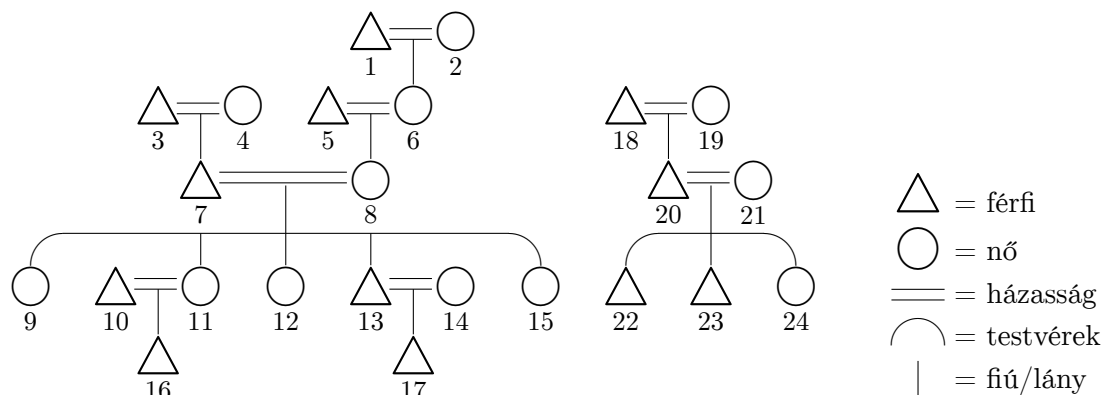
23. Az anyánk nem fogja hívni a fivéredet.
24. Tóled fél a kutyám.
25. Hol fogtok énekelni?
26. Azt kérdezem, hogy a nagyapánkra gondolsz-e.
27. Ki fog táncolni holnap?
28. Láttok bennünket?

△ A n|uuki (avagy n||ng) nyelv a tuu családhoz tartozik. Dél-Afrika Észak-Fokföld tartományában, Upington (**g|ari**) városában és környékén beszélik. 2021-ban csak egyetlen anyanyelvi beszélő maradt.

ã, ïi és õŋo magánhangzók. j, ŋ, ts' és ? mássalhangzók. |, !, ||, † és a g|, g!, ŋ|, ŋ||, !h, ||h, †h, |qh, †qh, !? és †? kapcsolatok csettintő mássalhangzókat jelölnek (egyebek között ŋ| és ŋ|| nazális csettintő mássalhangzók).

—Eimear McKnight, Samuel Ahmed

4. Feladat (20 pont) Adott két arabanaul beszélő család családfája. Ezekben a fákban a testvérek a legidősebbtől a legifjabbig balról jobbra haladva vannak elrendezve:

Most pedig itt vannak e személyek közül 22-től származó kijelentések, amelyek leírják némely rokonaikhoz fűződő kapcsolataikat:

A: “D anthunha wardu. F anthunha .....(i).”	H: “N anthunha piyaka. O anthunha .....(iii).”	S: “J anthunha thanti. L anthunha thanti.”
B: “C anthunha nhuthi. D anthunha apityi. E anthunha nhuthi. G anthunha lhuka.”	I: “V anthunha piyaka.”	T: “J anthunha kaku. L anthunha nhuthi. N anthunha kaku. S anthunha thanti.”
C: “B anthunha kupaka. D anthunha apityi. E anthunha kupaka. G anthunha lhuka.”	K: “P anthunha .....(vi).”	U: “J anthunha kupaka. R anthunha .....(viii). V anthunha kadnhini.”
D: “A anthunha lhuka. B anthunha piyaka. E anthunha .....(ii). G anthunha nhupa.”	L: “K anthunha piyaka. U anthunha kaku. V anthunha kadnhini. W anthunha kadnhini.”	V: “N anthunha kadnhini. P anthunha wardu. Q anthunha .....(ix). T anthunha kadnhini.”
E: “B anthunha kupaka. C anthunha nhuthi. G anthunha lhuka.”	M: “K anthunha wardu. L anthunha nhupa.”	W: “N anthunha kadnhini.”
F: “A anthunha nhupa.”	O: “H anthunha wardu. T anthunha amanyi. W anthunha nhupa.”	X: “U anthunha nhupa.”
G: “C anthunha wardu. E anthunha wardu.”	P: “H anthunha nhupa. I anthunha .....(vii). V anthunha lhuka.”	
	R: “H anthunha thanti.”	

(a) Párosítsa a **A–X** családtagokat a családfákon elfoglalt (1–24) helyükkel!

(b) Töltse ki a (i–ix) üres helyeket!

△ Az arabana nyelv a pama-nyunga családhoz tartozik. Körülbelül 15 ember beszéli Dél-Ausztrália államban.

Ebben a feladatban minden személyre az egyszerűség kedvéért egyetlen betűvel hivatkozunk, de példaként néhány arabana név: **Wanga-mirri** ‘sok reggel’, **Palku-nguyu-thangkayiwanha** ‘egy ideiglenesen leülő felhősor’ és **Kutha-kiRanangkarda** ‘folyton áramló víz’.

dnh, lh, ng, nh, ny, R, rd, rr, th, ty, w és y mássalhangzók.

—Tom McCoy

5. Feladat (20 pont) A csam alapnyelv az ausztronéziai nyelvcsaládbeli csam csoportba tartozó összes nyelv feltételezett közös őse. Nyelvészek rekonstruálták a sok mai leszármazottjának összehasonlításával, amelyek közé tartozik a phan rangi csam és a tsat.

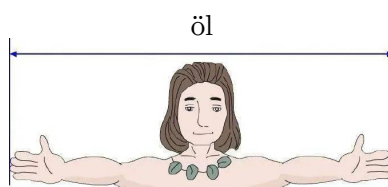
Adottak szavak a csam alapnyelven, ?phan rang csam és tsat nyelven, valamint jelentésük:

csam alapnyelv	phanrangi csam	tsat	jelentés
*ʔika:n	ikan	ka:n ³³	hal
*dikiʔ	takiʔ	kiʔ ⁴²	kevés
*dilah	talàh	la ⁵⁵	nyelv
*jala:n	calàn	la:n ¹¹	út
*lima	limi	ma ³³	5
*lanah	linih	na ⁵⁵	genny
*dua lapan	tàlipan	pa:nʔ ⁴²	8
*laba:t	lipàʔ	pha:ʔ ⁴²	járni
*bara	pirà	phia ¹¹	váll
*bahrow	piròw	phiə ¹¹	új
*bulow	pilòw	phiə ¹¹	testszőrzet
*paley	paley	piai ³³	falu
*masam	mitham	sa:nʔ ⁴²	ecet
*basah	pathah	sa ⁵⁵	nedves
*bəsey	pathey	sai ¹¹	vas
*mata	mita	ta ³³	szem
*rata:k	rataʔ	ta:ʔ ²⁴	bab
*hatay	hatay	ta:iʔ ⁴²	máj
*paday	patày	tha:iʔ ⁴²	hántolatlan rizs
*padam	patàm	tha:nʔ ⁴²	kioltani
*ʔiduj	itùng	thuŋ ¹¹	orr
*batuk	patuʔ	tuʔ ⁴²	köhögni
*maray	miray	zaiʔ ⁴²	jönni
*ʔurat	uraʔ	zaʔ ²⁴	ín
*rək	rəʔ	zəʔ ²⁴	fű
*bala	pilà	[lásd (a)]	megőzvegyült

- (a) A csam alapnyelv ***bala** szavának a mai tsat nyelvben nem található leszármazottja. Mi lett volna azonban belőle, ha fennmaradt volna?

(b) Töltse ki a (1–18) üres helyeket! Az árnyékolt cellákat nem kell kitölteni.

csam alapnyelv	phanrangi csam	tsat	jelentés
*k ^h ulit	kali?	.....(1)	bőr
*h ^h itam	hatam	.....(2)	fekete
*b ^h ubah	papàh	.....(3)	száj
*ʔ ^h ikat	.....(4)	.....(5)	kötni
*d ^h əpa	.....(6)	.....(7)	öl
*m ^h atay	.....(8)	.....(9)	meghalni
*d ^h alam	.....(10)	.....(11)	bent
*l ^h abuh	.....(12)	.....(13)	leesni
*b ^h ula:n	.....(14)	.....(15)	hold
	pala	.....(16)	ültetni
	tapùh	.....(17)	kiváltani
	tatà	.....(18)	mell(kas)

△ A phanrangi csam (avagy keleti csam) nyelvet körülbelül 73 000 ember beszéli Vietnam dél-középső részén. A tsat nyelvet körülbelül 4 500 ember beszéli a kínai Hajnan tartomány Sanya városában.

A csam alapnyelv minden szava mellett csillag (*) áll, ami azt jelzi, hogy a szó rekonstruált és nem tanúsított.

ph = hehezetes *p*; **th** = hehezetes *t*. **c** ≈ *ty*. **j** ≈ *gy*. **ñ** = *ny* az *íny* szóban. **ng** (phanrangi csam) = **ŋ** (tsat) = *n* a *hang* szóban. **y** = *j* a *jó* szóban. **ʔ** mássalhangzó (az ún. hangszalagzár). **i** ajakkerekítés nélkül ejtett *u*. **ə** = az angol *about* szó első magánhangzója.

A : jel a magánhangzó hosszúságát jelöli. A ` jel a mély tónust jelöli (phanrangi csam). A ⁵⁵, ⁴², ³³, ²⁴ és ¹¹ jelek a magas, az ereszkedő, a közepes, az emelkedő, illetve a mély tónust jelölik (tsat).

A csam csoporton kívüli valamilyen ausztronéz nyelvek ismerete lényegtelen e feladat megoldása szempontjából.

—Pan Tung-lő

Szerkesztők: Samuel Ahmed (főszerkesztő), Iván Derzsanszki (műszaki szerkesztő), Hugh Dobbs, Dmitrij Geraszimov, Shinjini Ghosh, Sztanyiszlav Gurevics, Gabrijela Hladnik, David Hultman, Kim Mingju, Bruno L’Astorina, Eimear McKnight, Andrej Nyikulin, Pan Tung-lő, Aleksejs Peguševs, Jan Petr, Alekszandr Piperszki, Przemysław Podleśny, Marija Rubinstejn, Daniel Rucki, Milena Veneva, Elysia Warner.

Magyar szöveg: Iván Derzsanszki.

Sok szerencsét!